

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تحلیل روند تولید، تجارت، مصرف و قیمت برنج

(بررسی چالش های واردات و تامین برنج و افزایش قیمت داخل و مرور تولید و قیمت جهانی)

تهیه شده در کمیسیون بازرگانی داخلی اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران

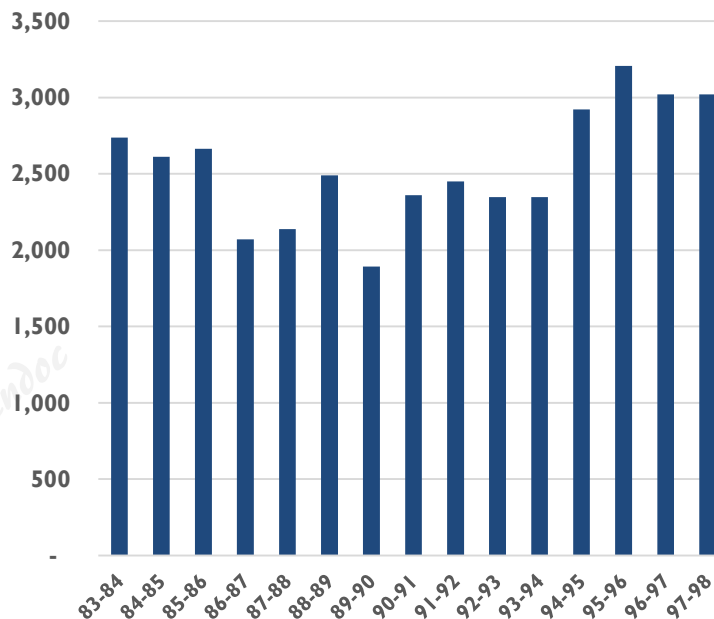
تهیه کننده: اشرف مرتضایی

۴ شهریور ماه ۱۳۹۹

تولید برنج ایران

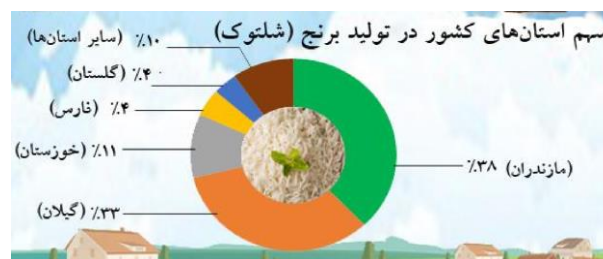
- تولید شلتوک از ۲ میلیون و ۱۳۷ هزار تن سال ۱۳۸۸ به بیش از ۳ میلیون تن در سال ۱۳۹۷ رسیده و رشد ۴۱ درصدی داشته است.
- تولید شلتوک از ۳ میلیون و ۷۷ هزار تن در سال ۱۳۹۷ به ۴ میلیون و ۵۱۸ هزار تن در سال ۱۳۹۸ رسیده است.

- با احتساب حداقل ۶۵ درصد ضریب استحصال برنج، تولید برنج کشور معادل ۲.۹ میلیون تن در سال ۱۳۹۸ بوده است.

نمودار ۱: میزان تولید شلتوک در کشور از سال‌های ۱۳۸۳-۱۳۹۸ (هزار تن)

ماخذ: وزارت جهاد کشاورزی

ماخذ: مرکز آمار ایران

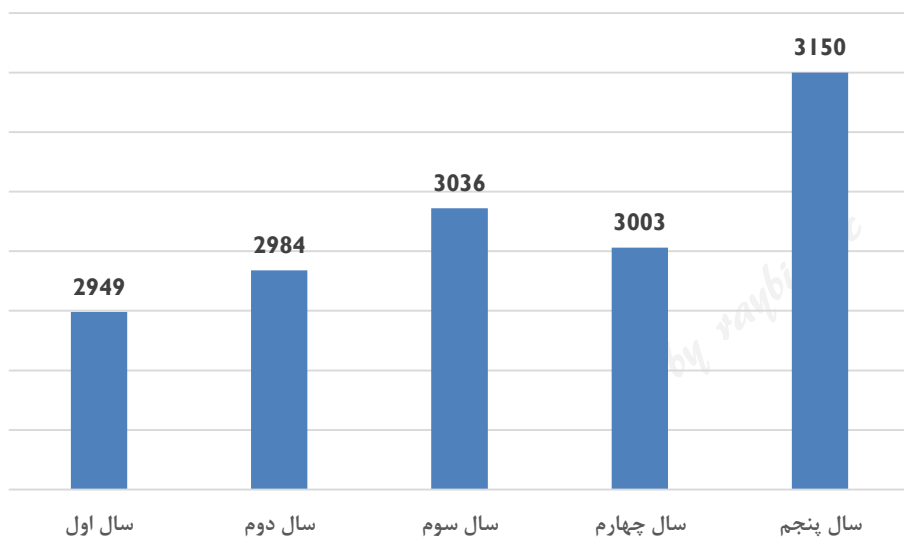
سطح زیر کشت برنج ایران

- میانگین سطح زیر کشت برنج کشور در سه سال ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۷ حدود ۶۰۵ هزار هکتار بوده است.
- ۷۰ درصد سطح زیر کشت این محصول متعلق استان‌های گیلان و مازندران (حدود ۴۲۷ هزار هکتار) متمرکز است.
- سطح زیر کشت برنج از ۶۰۵ هزار هکتار در سال ۱۳۹۷ با رشدی ۳۸ درصدی به ۸۳۴ هزار هکتار در سال ۱۳۹۸ افزایش یافته است.

بر اساس گزارش مرکز آمار در سال ۱۳۹۷، سطح زیر کشت برنج در کشور ۳۹۷ هزار هکتار و میزان تولید ۱.۹۶ میلیون تن شلتوک بوده است.

تولید برنج در برنامه ششم

- مطابق برنامه ششم توسعه ج.ا.ایران: تولید شلتوک از ۲ میلیون و ۹۴۹ هزار تن سال ۱۳۹۶ به بیش از ۳ میلیون و ۱۵۰ هزار در سال ۱۴۰۰ می‌بایستی برسد.

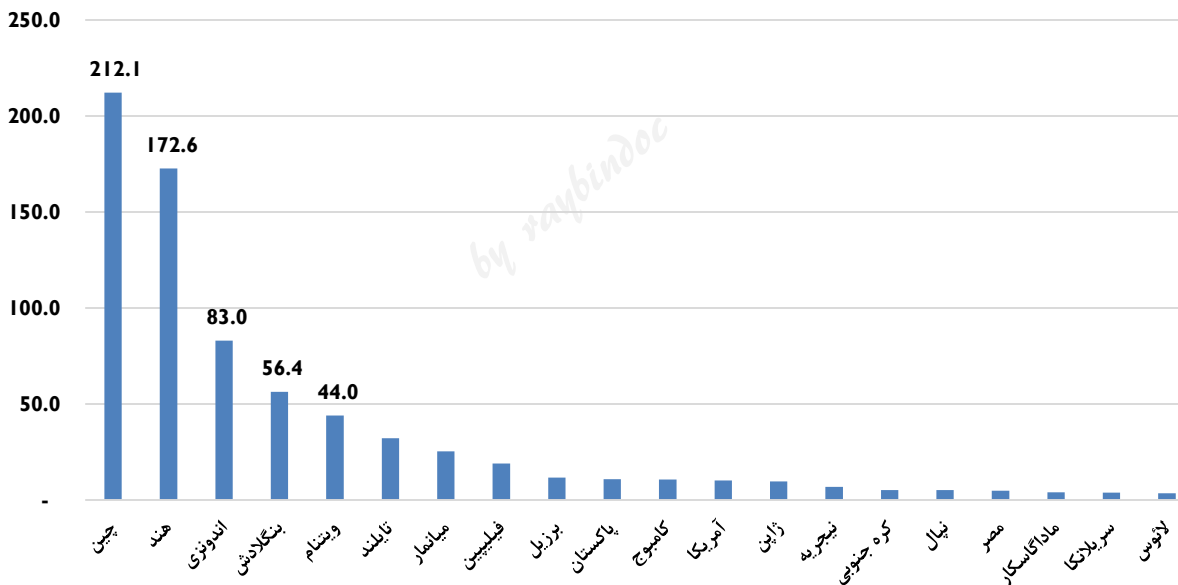
اهداف کمی راهبرد امنیت غذایی، سلامت و غنی‌سازی محصولات کشاورزی (بخش زراعت)

نمودار ۲: برنامه تولید شلتوک در کشور از سال‌های ۱۴۰۰-۱۳۹۶ (هزار تن)

ماخذ: برنامه ششم توسعه ج.ا.ا.

تولید برنج در جهان

- میزان تولید برنج در سال ۲۰۱۸ در جهان در مجموع بیش از ۷۸۲ میلیون تن بوده است.
- تولید جهانی برنج از ۶۸۶ میلیون تن در سال ۲۰۰۹ به رقم فوق رسیده و ۱۴ درصد رشد داشته است.

نمودار ۳: تولیدکنندگان اصلی برنج در جهان در سال ۲۰۱۸ و میزان تولید (واحد: میلیون تن)

ماخذ: فائو

صادرات برنج ایران

- صادرات برنج از کمتر از ۱.۹ هزار تن سال ۱۳۸۴ به ۰.۱۹ هزار تن در سال ۱۳۹۴ کاهش یافته است. در سال ۱۳۹۸ حدود ۱.۸۹ هزار تن برنج به ارزش ۳.۰۶ میلیون دلار از کشور صادر شده که نسبت سال ۱۳۹۷، بلحاظ وزنی ۸ درصد و بلحاظ ارزشی ۱۷ درصد کاهش یافته است.

- در چهار ماهه نخست سال ۱۳۹۹ حدود ۶۷۰ تن برنج به ارزش ۱.۱ میلیون دلار برنج از کشور صادر شده که نسبت به مدت مشابه سال قبل ۱۴۱ درصد بلحاظ وزنی و ۴۶ درصد بلحاظ ارزشی افزایش یافته است.
- در چهار ماه ابتدایی سال ۱۳۹۸ تنها ۲۸۰ تن برنج به ارزش حدود ۷۵۰ هزار دلار برنج از کشور صادر شده بود.

واردات برنج ایران

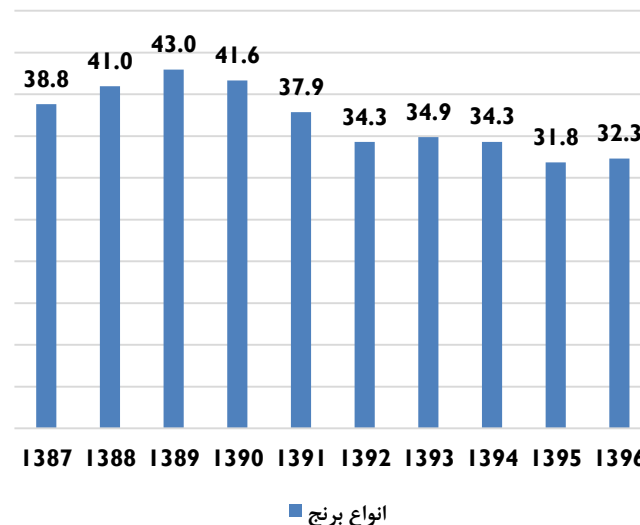
- واردات برنج از ۱ میلیون تن سال ۱۳۸۴ به حدود ۱.۹۵ میلیون تن در سال ۱۳۹۲ رسیده بود، اما در سال ۱۳۹۴ به رقم کمتر از ۷۴۵ هزار تن کاهش یافته است.
- در سال ۱۳۹۸ بیش از ۱.۶۴ میلیون تن برنج به ارزش ۱ میلیارد و ۶۸۸ میلیون دلار به کشور وارد شده که نسبت به پنج سال قبل بیش از دو برابر افزایش یافته است.
- واردات برنج در سال ۱۳۹۸ نسبت به سال ۱۳۹۷ تنها ۲ درصد افزایش یافته است.
- بیشترین واردات ۱۵ سال اخیر برنج مربوط به سال ۱۳۹۲ بوده است. همچنین برنج سهم ۱۳ درصدی از ارزشی محصولات کشاورزی و غذایی سال ۱۳۹۸ داشته است.

از ابتدای امسال تا ۲۷ مرداد ماه بیش از ۳۹۲ هزار تن با ارزشی معادل ۳۵۵ میلیون دلار واردات قطعی برنج انجام شده است؛ به عبارتی این حجم برنج با انجام تشریفات گمرکی و پرداخت حقوق ورودی از گمرک ترخیص قطعی شده است.

- در چهار ماهه نخست سال ۱۳۹۹ معادل ۳۵۶ هزار و ۳۰ تن برنج به ارزش ۳۲۲ میلیون و ۳۲۰ هزار دلار وارد کشور شده که نسبت به مدت مشابه سال قبل ۵۶ درصد بلحاظ وزنی و ۶۳ درصد بلحاظ ارزشی کاهش یافته است.
- در چهار ماه ابتدایی سال ۱۳۹۸؛ ۸۰۵ هزار و ۲۶۰ تن برنج به ارزش حدود ۸۷۵ میلیون دلار کشور واردات برنج داشتیم.

مصرف برنج

- سرانه مصرف برنج به عنوان یکی از غلات مهم در سبد خانوار کشور (با توجه به افزایش چشمگیر در ۴ دهه اخیر) در ۱۰ سال گذشته با نوسانات زیادی همراه بوده است.
- آمار جامعه شهری نشان می دهد، سرانه مصرف برنج از بیش از ۳۸.۸ کیلوگرم در سال ۱۳۸۷ به کمتر از ۳۲.۳ کیلوگرم در سال ۱۳۹۶ کاهش یافته است (۱۳ درصد افت).

نمودار ۴: روند تغییرات سرانه برنج در جامعه شهری از سال ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۶ (واحد: کیلوگرم در سال)

گزارش مرکز
آمار از مصرف
سال ۱۳۹۷

مصرف برنج ایرانی در خانوار ۱/۳۳ (میلیون تن)

مصرف برنج خارجی در خانوار ۱/۳۰ (میلیون تن)

سایر مصارف ۰/۵ (میلیون تن)

- وزارت صنعت، معدن و تجارت میزان سرانه مصرف برنج برای هر ایرانی را بین ۴۰ تا ۴۲ کیلوگرم محاسبه می کند؛ در حالی که بر اساس برآورد جهاد کشاورزی، میانگین مصرف سرانه این محصول راهبردی تنها ۳۶ کیلوگرم است.

تغییرات سبب مصرف برنج ایران بعد از اجرای هدفمندی یارانه‌ها

مناطق				سال
دهک سوم	دهک دوم	دهک اول	متوسط	
۶۳	۳۸	۲۲	۳۹	۱۳۸۸
۵۹	۳۸	۲۵	۳۸	۱۳۸۹
۶۰	۳۹	۲۶	۳۹	۱۳۹۰
۵۹	۳۷	۲۵	۳۸	۱۳۹۱
۵۴	۳۴	۲۲	۳۴	۱۳۹۲
۱۵٫۶-	۱۱٫۵-	۰	۱۱٫۱-	رشد پنج‌ساله (درصد)

شهری

- گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس نشان می‌دهد، افزایش قیمت‌ها و کاهش درآمد واقعی خانوار بر کاهش مصرف برنج در جامعه موثر است.
- از سال ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۲، متوسط سرانه برنج خانوار شهری از ۳۹ کیلوگرم در سال ۱۳۸۸ به ۳۴ کیلوگرم در سال ۱۳۹۲ کاهش یافته است (۱۱ درصد افت).

- از سال ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۲، متوسط سرانه برنج خانوار روستایی از ۴۰ کیلوگرم در سال ۱۳۸۸ به ۳۷ کیلوگرم در سال ۱۳۹۲ کاهش یافته است (۷ درصد افت).

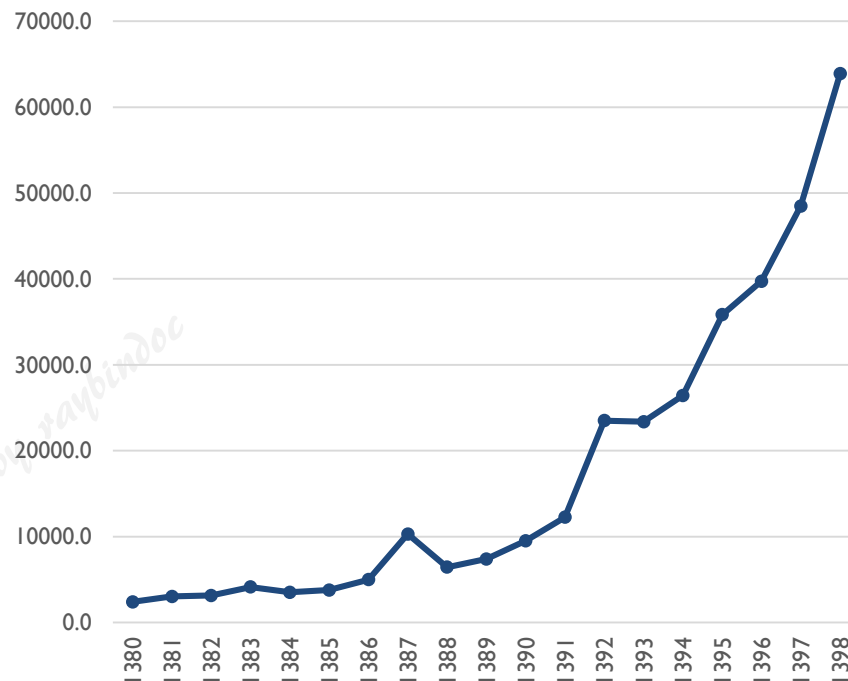
گروه				سال
گروه سه	گروه دو	گروه یک	متوسط	
۷۲	۳۷	۲۰	۴۰	۱۳۸۸
۷۵	۳۹	۲۴	۴۳	۱۳۸۹
۷۱	۴۱	۲۷	۴۳	۱۳۹۰
۶۹	۳۸	۲۵	۴۱	۱۳۹۱
۶۳	۳۵	۲۱	۳۷	۱۳۹۲
۱۲٫۹-	۴٫۳-	۷٫۹	۷-	رشد پنج‌ساله (درصد)

مناطق روستایی

قیمت برنج سر مزرعه

■ در سال ۱۳۹۸ قیمت فروش یک کیلو گرم شلتوک در کل کشور به رقم ۶۳۸۹۴ ریال رسید. بیشترین و کمترین قیمت‌های فروش به ترتیب به استان فارس با ۸۶۱۵۱ ریال و استان خوزستان با ۳۷۸۴۲ ریال اختصاص داشته است. قیمت فروش این محصول نسبت به سال ۹۷ افزایشی معادل ۳۱.۸ درصد نشان می‌دهد.

■ عنایت فرمایید در ۵ سال گذشته قیمت سر مزرعه این محصول حدود ۲.۷ برابر و در دهه گذشته بیش از ۸.۵ برابر افزایش یافته است.

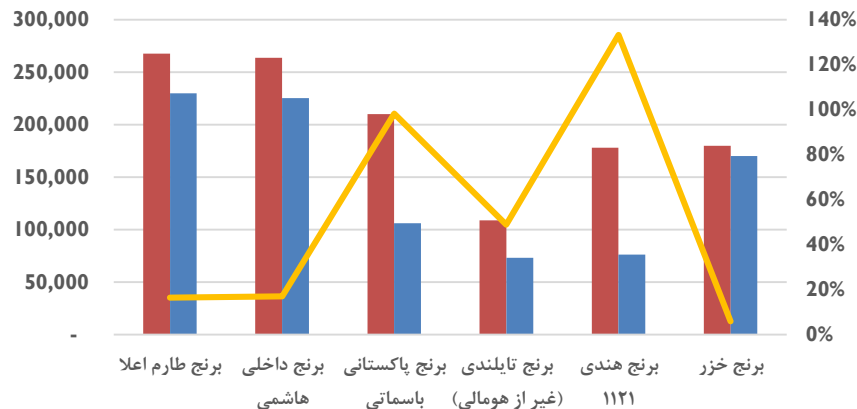

نمودار ۵: متوسط قیمت فروش سالیانه شلتوک برنج سر مزرعه سال‌های ۱۳۸۰-۱۳۹۸ (ریال/کیلوگرم)

ماخذ: موسسه مطالعات کشاورزی و مرکز آمار ایران

قیمت برنج مصرف کننده

■ قیمت در ۲۷ مرداد ۱۳۹۹

■ قیمت در ۲۷ مرداد ۱۳۹۸

■ درصد تغییرات قیمت ۲۷ مرداد ۱۳۹۹ به روز مشابه سال قبل

نمودار ۶: قیمت فروش برنج در کشور (ریال - درصد)

■ در یکسال گذشته قیمت برنج داخلی از ۲۳ هزار تومان به ازای هر کیلوگرم به بیش از ۲۶ هزار تومان رسیده و نسبت به میانگین سال بیش از ۲۰ درصد افزایش یافته است.

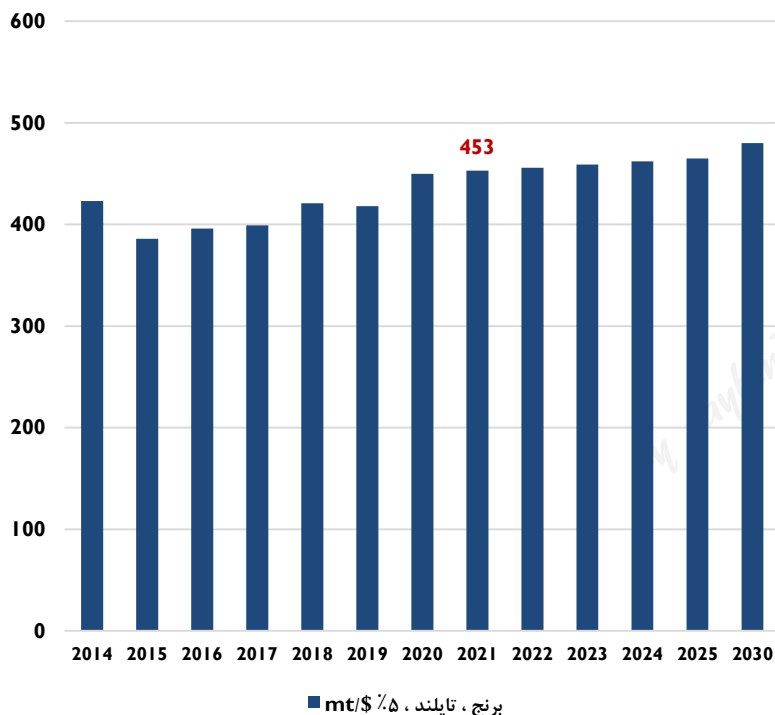
■ قیمت برنج خارجی در ۲۷ مرداد سال ۱۳۹۹ نسبت به مدت مشابه سال قبل بترتیب هندی ۱۳۳ درصد، پاکستانی ۹۸ درصد و تایلندی ۴۹ درصد افزایش یافته است.

میانگین قیمت سال ۱۳۹۸	قیمت در ۲۷ مرداد ۱۳۹۹	قیمت در ۲۷ مرداد ۱۳۹۸	درصد تغییرات قیمت ۲۷ مرداد ۱۳۹۹ به روز مشابه سال قبل	درصد تغییرات قیمت ۲۷ مرداد ۱۳۹۹ نسبت به میانگین سال ۱۳۹۸	نوع برنج
223,291	267,800	230,000	16%	20%	برنج طارم اعلا
220,060	263,700	225,300	17%	20%	برنج داخلی هاشمی
111,529	210,200	106,000	98%	88%	برنج پاکستانی باسماتی
74,705	109,000	73,200	49%	46%	برنج تایلندی (غیر از هومالی)
79,703	178,000	76,300	133%	123%	برنج هندی ۱۱۲۱
158,878	180,000	170,000	6%	13%	برنج خزر

ماخذ: سازمان حمایت از مصرف کنندگان و تولیدکنندگان

قیمت جهانی و پیش‌بینی قیمت‌های آتی برنج

- از سال ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۸ مجدداً قیمت برنج در بازار جهانی روند صعودی داشته است. اما مجدداً در سال ۲۰۱۹ کاهش یافته است. پیش‌بینی بانک جهانی نشان می‌دهد قیمت برنج در سال ۲۰۲۱ نسبت به سال قبل ۱ درصد افزایش یابد. همچنین قیمت این محصول تا پنج سال آتی (سال ۲۰۲۵) حدود ۳ درصد و تا ۱۰ سال آتی (۲۰۳۰) حدود ۷ درصد افزایش خواهد یافت.

نمودار ۷: روند قیمت‌های جهانی برنج از سال ۲۰۱۴ تا ۲۰۲۰ و پیش‌بینی قیمت‌ها تا سال ۲۰۳۰
ماخذ: بانک جهانی

چالش‌ها

▪ عدم تخصیص ارز

▪ تبدیل ارز واردات از ۴۲۰۰ تومانی به نیمایی

▪ متوقف بودن مقادیر قابل توجهی برنج(رسوب ۵۰۰ هزار تن برنج از بهمن ماه سال ۱۳۹۸ در گمرک) در بنادر بدلیل عدم تعیین تکلیف ارز

▪ کاهش واردات برنج پاکستانی و هندی (به دلیل محدودیت‌های FATF)

▪ قیمت تمام شده بالای برنج داخلی و عدم توان تامین در دهک‌های پایین جامعه

▪ اتمام فصل برداشت و ممنوعیت واردات از ابتدای شهریور ماه(بعد از اجرا شدن ممنوعیت فصلی ورود برنج به کشور، اگر مشکلات واردکنندگان برنج در حوزه ارز برطرف شود، ترخیص برنج امکان‌پذیر نخواهد بود).

▪ اختلاف آمار سرانه مصرف برنج

بر اساس اظهارات معاون فنی گمرک تا ۲۷ مرداد ماه ۱۳۹۹:

- بیش از ۱۵۰ هزار تن برنج به گمرک اظهار شده که در صف تخصیص ارز و انجام تشریفات گمرکی قرار دارد و مشکل ارز آنها هنوز حل نشده است.
- از سوی دیگر ۱۵۰ هزار تن دیگر هنوز به گمرک اظهار نشده؛ چراکه آنها هم مشکل تامین ارز داشته و حتی بخشی هنوز اسناد مالکیت ندارند.
- همچنین ۵۰ هزار تن دیگر که قبلاً در گروه ۱ قرار داشت تامین ارز شده و باید در اختیار شرکت بازرگانی دولتی یا ستاد تنظیم بازار قرار می‌گرفت که فعلاً تحویل نشده و در شرف اقدام لازم قرار دارد.

باسپاس از توجه شما

